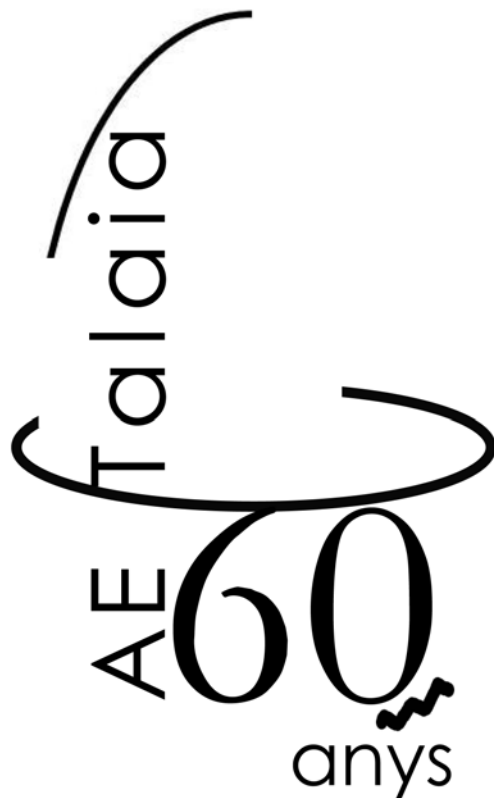

66a Sortida “Coneguem Catalunya”

Salades- Gresolet

Berguedà

25 d'octubre de 2015

SALDES

El nom de Saldes ve de la riera Salada. La causa de la salinitat de la riera l'hem de buscar en els materials geològics que es troben en la seva font. El torrent surt de la base d'un talús d'uns cinc metres d'alçada en forma de brollador de fort corrent. Les roques on neix són guixos del triàsic de colors grisos, marrons, vermells i blancs, barrejats amb els guixos hi ha sal mineral (halita). Quan l'aigua d'infiltració travessa aquestes capes de guixos dissol la sal i la porta a l'exterior.

Es tracta d'un tipus d'aigua corrent únic a la comarca, essent un aigua tèrbola per la quantitat de materials en suspensió que porta. Els organismes que habiten en aquest corrent són singulars, destacant els del tram superior on hi ha baixa diversitat d'espècies que s'incrementen a mesura que rep altres aportacions d'aigua al llarg del seu recorregut. La riera Salada desguassa al riu Saldes a prop del Molí del Ferrer. Abans el seu corrent s'ha utilitzat per moure els molins de la Palanca, de les Flors i de les Llenes.

El terme municipal de Saldes està comprès majoritàriament dins la conca alta del riu Saldes, delimitada per la Serra d'Ensija, el massís del Pedraforca, la serra Pedregosa i la serra de Gisclareny. Una petita part del municipi queda dins la conca del riu Aigua de Valls, es tracta de l'Espà i Feners.

El territori es troba enclavat al Prepirineu, trobant un desnivell de 1600 metres en només 6 km lineals, ja que la vall del riu Saldes es troba a 860 m i el Pollegó Superior del Pedraforca a 2506 m d'altitud. El relleu més conegut és el Pedraforca, singular muntanya en forma de forca amb una tartera a la part central, essent la visió des del poble de Saldes la més característica.

La serra Pedregosa s'aixeca per sobre el Collell, és una prolongació de la serra del Cadí. Pel vessant sud és de formes relativament suaus, mentre que pel nord forma un cingle quasi continu. Des del Collell cap a l'est trobem el coll de la Balma, a 1.700 m, termenejant amb Gisclareny.

Entre el Pedraforca i els cingles de la Bola, hi ha la serra de Gisclareny, amagant la vall on hi ha el santuari.

Al sud, la serra d'Ensija mostra un paisatge diferent, de formes suaus, poca roca i cobertura forestal quasi contínua. D'Ensija baixen diverses rieres i torrents, que constitueixen la capçalera del riu Saldes, també conegut com a riu d'Eina, per la confluència de la Riera Salada, que recull les aigües provinents de la serra d'Ensija i el torrent de Gresolet que recull les de la serra del Cadí i del Pedraforca. El riu s'uneix al Llobregat més avall de Guardiola de Berguedà. El coll de la Trapa separa les conques hidrogràfiques del riu Saldes i de l'Aigua de Valls, on hi ha els veïnats de Feners i l'Espà.

En aquest marc de valls entre muntanyes, la població s'ha desenvolupat tradicionalment a les parts mitjanes i baixes, on hi ha les terres aptes pel conreu i el clima més agradable, com Saldes, Maçaners, Feners i l'Espà. Les altituds inferiors, a les parts baixes del riu Saldes, no han estat ocupades per

l'establiment humà, que s'ha situat fins als 1400m d'altitud, ja que més amunt el clima no permet una activitat humana normal.

La via de comunicació principal ha estat la vall del riu Saldes, que posteriorment va permetre passar la carretera principal de comunicació.

Geologia

Salades es troba dins el marc geogràfic de Pirineus, amb una evolució històrica que comença amb la formació d'un conjunt de materials sedimentaris de l'era del Mesozoic (240 a 70 milions d'anys), configurant el relleu dels Pirineus, fruit del plegament alpí succeït en l'era del Cenozoic (entre l'Oligocè i el Miocè inferior, entre 28,5 i 20,5 milions d'anys).

Una important característica del territori és la presència de material carbonífer, trobant-se les capes de lignit als nivells inferiors del garumnià. El lignit és un tipus de carbó amb poder calorífic mitjà que s'extreu de la conca que s'estén per Salades, Vallcebre, Guardiola, Cercs, Fígols, Fumanya i Peguera. L'explotació d'aquest recurs es va iniciar el 1860 i, amb diferents etapes i empreses s'ha mantingut fins al 2007.

Un altre fenomen característic és la formació de cavitats degut a l'abundància de roques calcàries a l'entorn de Salades que, degut a la dissolució de la roca en l'aigua, dona lloc a diverses formacions en superfície. Les formes càrstiques, també modelades en superfície, s'observen arreu, sobretot a les parts altes del Pedraforca, serra Pedregosa i Ensija.

Les roques sedimentàries solen tenir restes d'organismes d'altres èpoques que es poden observar en diferents punts del terme. Generalment són fòssils d'ambients lacustres i aiguamolls. Són importants la presència d'algues, troncs, empremtes foliars i els nivells amb margo-calcàries trobem una bona representació d'icnites de sauròpode.

Vegetació

L'entorn de Salades presenta una coberta vegetal molt variada, amb diferències d'altitud i vessants orientats diversament. Hi ha diferents comunitats vegetals distribuïdes segons els diversos estatges en funció de l'altitud: l'estatge submontà o de muntanya baixa (1300m), amb vegetació d'alzina i pi roig; l'estatge montà (1300-1600m), abunda el pi roig amb sotabosc arbustiu, fagedes limitades a l'obaga de Gresolet; l'estatge subalpí (1600 en amunt), on comencen els prats d'alta muntanya, domini exclusiu de pi negre; l'estatge alpí (2250-2300m), de prats alpins amb gran quantitat de petites herbes i zona de pastures de ramats d'estiu. Curiosament l'explotació de carbó durant el segle XX va alterar extenses superfícies naturals en les explotacions a cel obert, que des de fa uns anys es tornen a rehabilitar per retornar l'antic paisatge. Aquestes explotacions van afectar principalment el vessant meridional del Pedraforca que, en ser Paratge d'Interès Natural, està essent objecte de restauració. L'explotació de boscos i pastures ha estat un tipus d'explotació tradicional del medi, ja des de l'Edat Mitjana, per extreure fusta i els prats per pastura. A

la zona de Gresolet es troba una de les zones boscoses més importants, que ha estat motiu de litigi per la seva explotació i que ha tingut més ressò fora de la comarca. La tradicional propietat col·lectiva d'aquests boscos, que impedia l'explotació comercial, va permetre que arribessin fins al segle XX en molt bon estat de conservació. Després de la Guerra Civil va ser objecte d'una explotació desmesurada que va acabar amb el caràcter de bosc monumental que l'havia fet famós. Malgrat això encara es conserven clapes amb grans arbredes.

L'important patrimoni natural ha estat reconegut des de fa anys i ha motivat la protecció legal de diversos espais. El Massís del Pedraforca es va declarar el Paratge Natural d'Interès Nacional l'any 1982. L'any 1983, es va completar la protecció legal de l'entorn de l'espai amb la declaració per mitjà del Decret 353/83 de 15 de juliol de 1983, del Parc Natural del Cadí-Moixeró. Des de l'any 2004 la gestió del PNIN s'incorpora a la del Parc Natural del Cadí-Moixeró. En l'àmbit europeu, el setembre del 1987, el Paratge, juntament amb el Parc Natural del Cadí-Moixeró, va ser declarat zona d'especial protecció per a les aus (ZEPA) i, anys més tard, desembre de 2003, també es va aprovar el seu ingrés a la regió alpina dins la xarxa Natura 2000.

Història

Entre Maçaners i Saldes prop de Molers s'hi troba el **dolmen de Molers** com a testimoni de la presència d'humans en la zona des de la prehistòria. En aquest jaciment han aparegut molts objectes de sílex i ceràmica, així com monedes ibèriques. Però les troballes arqueològiques d'aquestes èpoques queden reduïdes a aquest jaciment.

L'origen del nucli urbà de Saldes es produiria a l'Edat Mitjana, quan els francs establiren una frontera als Pirineus en resposta a la invasió sarraïna, quan moltes persones de les zones properes es van posar sota la protecció dels francs, com ho van fer el de Girona el 785, els de l'Alt Urgell i els de la Cerdanya el 789. L'any 798 els francs van ocupar el Berguedà i nomenaren comtes per organitzar els territoris, entre els quals destaca Guifré el Pelós que va repoblar les terres de l'interior de Catalunya, provocant la retornada de la gent que havia fugit arran de l'ocupació sarraïna.

El 831 ja hi havia un nucli de població a Saldes format per cinc o sis famílies entorn d'una església dedicada a **Sant Martí**. Una mica més tard, al mateix segle IX, el nucli havia crescut, ja que es va construir una nova església i els 15 caps de casa van demanar al bisbe d'Urgell que la consagrés, com va fer el 8 de desembre de 857.

El nom del municipi apareix documentat per primer cop l'any 839 en l'acta de consagració de la Seu d'Urgell on apareix amb el nom de *Sallices* i en la que també s'anomena Maçaners (*Macianeros*). Al segle XI s'esmenta ja el Castell de Saldes. Al segle següent ja es trobava en possessió dels barons de Pinós,

senyors del lloc de Saldes, que sovint hi residien. El primer document que parla del castell és datat entre els anys 1068 i 1095, quan un tal Galceran presta homenatge al comte Guillem Ramon de Cerdanya, comte del Berguedà, pels castells que tenia al seu feu, entre ells el de Saldes. El 1117 o 1118 el comte Bernat Guillem va morir sense descendència i el comtat es va unir al de Barcelona, jurant Galceran de nou fidelitat a Ramon Berenguer III.

A mitjan segle XIII es confirma l'existència de dues esglésies a Saldes, la del castell dedicada a Santa Maria, i la del poble dedicada a Sant Martí i considerada al segle XIV la principal. Així queda palès pel fet que Galceran IV de Pinós en el seu testament deixa 100 sous a Sant Martí i només 50 a Santa Maria.

El castell segueix habitat al segle XIV, entre 1306 i 1316 les tropes de Jaume II ocuparen el castell en el context de la guerra entre aquest i Pere I Galceran de Pinós. L'any 1316 quatre veïns de la parròquia de Saldes, dos habitants de Saldes i dos del Roc de Palomera, demanen a Pere de Santa Eulàlia, procurador d'Ot de Montcada tutor de Pericó de Pinós, que els atorgui potestat d'elegir consiliaris, cònsols, síndics o procuradors per a resoldre els assumptes comuns entre els homes de la batllia, car estaven molt dispersos i era difícil ajuntar-se per tractar assumptes comuns. El procurador els hi concedí, iniciant-se un sistema d'organització municipal amb una representació dels caps de casa.

El 1348 la pesta negra va deixar molts masos abandonats. El 1357 Pere Galceran de Pinós feia procuradors a Ramon Fortuny, batlle de Saldes, i a Ramon Saig, batlle de Gavarrós, perquè fessin tornar a la seva jurisdicció tots els homes propis que havien fugit a la Cerdanya.

En el cens de 1359 exposat a les corts de Cervera el poble compta amb 36 focs i és sota propietat de Galceran de Pinós.

El 1370 es feren obres al castell, principalment a la part de la residència senyorial. El segle XV acaben les referències històriques del castell, que perdé importància i inicià la seva decadència.

Posteriorment, durant el segle XVI el municipi passà a mans del duc d'Alba, que van rebre part de l'herència dels Pinós en estroncar-se la línia generacional.

A mitjan segle XIX Saldes comptava amb 120 cases i 360 habitants (incloent-hi els veïns de Maçaners), els quals es dedicaven principalment a la ramaderia i l'agricultura.

Amb el descobriment d'un gran jaciment de carbó a finals del segle XIX comença l'activitat minaire. Aquesta activitat es convertí en l'activitat econòmica més important del poble i provocà l'explosió demogràfica d'aquest. Durant el franquisme arribaren al poble molts minaires, i les seves famílies, provinents de les mines d'Astúries degut, sobretot, a què el règim franquista "desterrava" a aquests minaires per la seva ideologia sindicalista i per les

vagues que s'hi havien provocat. Aquest fet provocà la construcció d'un quarter de la Guardia Civil en el poble (l'únic dels voltants). Durant la dècada dels 50 fou quan hi hagué més habitants (1.064).

L'activitat minera del poble s'ha mantingut fins a l'any 2008 en què la mina, explotada per l'empresa Carbones Pedraforca, SA s'ha clausurat.

L'any 1982 el massís del Pedraforca fou declarat **Paratge natural d'interès nacional**.

Sant Martí de Saldes

L'església de Sant Martí es troba al centre del nucli urbà.

Malgrat les modificacions barroques del segle XVIII conserva vestigis romànics. També conserva retaules neoclàssics i una talla romànica del segle XIII de la **Mare de Déu de Gresolet** que pertany al Santuari de Gresolet.

L'església disposa de campanar de torre i té una planta quadrada, amb finestres d'arc de mig punt de to romànic, disposada amb tres naus, la central coberta amb volta apuntada i les laterals d'estil neoclàssic cobertes amb volta catalana de maó i de pedra.

A cada costat s'obren dues capelles laterals cobertes amb volta d'arcs encreuats. A la paret de migdia resta un arc adovellat i una finestra d'arc de mig punt molt alta i tapiada.

L'interior de l'edifici és de pedra vista i deixa veure l'estructura constructiva.

Es conserven cinc altars a l'interior, de fusta policromada, d'estil neoclàssic tardà i del segle XIX, procedeixen d'algun taller local de Bagà o de Sant Llorenç de Morunys. Dedicats, el major a Sant Martí, els altres a Santa Severina, al Sagrat Cor, a Santa Bàrbara i a la Mare de Déu del Roser.

També es conserva la imatge de la Mare de Déu de Gresolet, del segle XIII, que fou traslladada el 1947 per raons de seguretat.

Castell de Saldes

El Castell de Saldes és un castell termenat al municipi de Saldes, al Berguedà, declarat Bé Cultural d'Interès Nacional. Situat prop del nucli de Saldes, al costat nord-est d'aquest, en turó dominat de la vall, redossat a la muntanya.

Actualment es troba en ruïnes, tot i que aquestes han estat restaurades. Restes d'un castell roquer, format a partir d'un mur al llarg del tossal a pocs metres del cim. Importants murs marquen un ampli perímetre. El castell inclou restes d'edificacions repenjades a les roques i una petita capella romànica en un extrem. Subsisteix una nau de dues plantes amb coberta de volta apuntada de pedra, de carreus irregulars i segueix filades a trenca junt.

Les restes del castell de Saldes formen un conjunt format per dos edificis relativament ben conservats voltats de fragments de muralla, fonaments d'altres construccions en ruïnes i l'església que es troba al costat del cos

fortificat. Sota el conjunt, per la banda de migdia, hi ha les restes en ruïnes de dues antigues cases.

A l'angle nord-oest arrenca una muralla de 90cm de gruix feta amb pedres irregulars unides amb fang.

L'estructura del castell es divideix en dos parts clarament diferenciades, el recinte Jussà i el recinte Sobirà. El recinte Jussà conserva restes d'habitacles força tardans i restes de muralla, mentre que el recinte sobirà conserva un cos fortificat i la capella de Santa Maria, a tocar de la penya i altres edificacions mig enrunades i cobertes de vegetació.

El conjunt del castell de Saldes és format un seguit d'edificacions i estructures:

- **L'església de Santa Maria** se situa a l'angle més llevantí del recinte casteller, es tracta d'un edifici romànic, documentat a partir de 1288, que en un inici seria format per una única nau coberta amb volta de canó apuntada, capçada en un absis semicircular amb la porta a migdia i coronada a ponent per un campanar de cadireta d'un ull. En època moderna l'edifici patiria modificacions com l'obertura d'una nova obertura a ponent amb porta dintellada i biga de fusta, l'absis prengué forma oval i es cobrí amb teules ceràmiques.
- **El cos fortificat** és la resta més important del castell, conservat a la banda oposada de la capella. Es tracta d'un cos rectangular de 14,25 m de llarg i una amplada entre 5,9 i 6,2 metres, estructurat en dos nivells. Les dependències de tramuntana són al nord del cos fortificat i s'observen restes de murs i retalls a la roca natural que denoten la utilització d'aquest espai com a dependències secundàries amb la muralla com a paret exterior, adossat al cos residencial per la banda sud.

Es poden distingir dos nivells: l'inferior format per una sala coberta amb una volta ogival, i el superior, mig enrunat. El cos inferior consta d'una sala amb porta d'accés a llevant que és fruit d'una reforma moderna, i al mur meridional conserva tres espitlleres, tot i que aquest no disposa de sostre. Del pis superior, situat sobre aquesta volta, només resten alguns murs perimetrals que permeten esbrinar que estava dividit en diverses cambres i en els que es conserven també espitlleres.

- El pati d'armes és a llevant del cos residencial, és un gran espai sense obert delimitat al sud pel clos murallat a l'est la capella i al nord un edifici de grans proporcions.
- El perímetre murallat es conserva en força bon estat amb alçades considerables a la banda sud i oest del recinte sobirà.

La intervenció duta a terme l'any 2001 posà de manifest la complexitat de l'edifici, en els dos recintes; El recinte Sobirà engloba el cos residencial, la capella de Santa Maria del Castell i altres estructures dispersades arreu del recinte. El portal d'accés al recinte conservava el marxapeu i els muntants de l'extrem oest, la primera filada de llevant amb indicis de l'antic portal, segurament fet amb un arc de mig punt adovellat. El portal separaria el clos sobirà en dues zones: la primera formada pel cos residencial de dues plantes, i

la segona ubicada a ponent amb diverses construccions. El recinte Jussà seria format per un seguit de construccions aixecades al sud del cos sobirà i definint la terrassa inferior. La comunicació entre els dos recintes es faria mitjançant una escala d'accés i separats per un mur de factura similar a l'ubicat al nord de la sala residencial. Flanquejant aquest mur per l'extrem sud-oest s'aixeca una torre de planta quadrada, de la qual només es conserven parcialment les parets sud, est i oest. Adossades a la muralla hi ha un seguit d'edificacions d'època moderna interpretades com a habitatges.

Pel que fa a la cronologia, es pot considerar que en un primer moment ja hi hauria en l'indret del cos residencial una estructura que ocuparia les mateixes dimensions que l'actual, feta de carreus de mida mitjana col·locats de forma plana formant filades irregulars i units amb morter de calç. Aquesta estructura estaria dividida en dos pisos amb forjats de fusta, que posteriorment foren substituïts per volta de canó apuntada. Els autors de l'excavació proposen per a aquest moment inicial els anys 1065 - 1095, dates en què Galceran prestà jurament al comte de Cerdanya, Guillem Ramon. Més tard, cap a mitjans del segle XIII i vinculat a l'època de màxima esplendor del castell, s'observa una modificació de l'edifici. Segurament és en aquest moment quan es canvià la coberta, es reparà la muralla sud, es construí la capella de Santa Maria, i s'aixecaria la torre del sud-oest del recinte jussà com a fortificació i defensa del nucli habitat, en ple desenvolupament en aquest moment. És en aquest moment quan el llinatge de Pinós, propietaris del castell, el fan residència habitual.

En època baix medieval es reparen les parets sud i nord del cos residencial, s'hi obren finestres, es pavimenta una zona amb enllosat i es construeix una llar de foc adossada a la paret nord, totes elles construccions amb un aparell més simple. També en aquell moment es construeix un pany de muralla que englobaria el recinte jussà i el sobirà, en què queden restes de merlets i del pas de ronda, tot aquest conjunt de últimes reformes datarien de mitjans del segle XIV. L'amortització i abandó del castell es realitzaria en el segle XVII, moment en què el castell està en mans dels ducs d'Alba.

Santa Maria del Castell de Saldes

És una petita ermita romànica al costat de l'antic castell de Saldes de la qual es tenen notícies des del segle XII quan era la capella del castell. És a deu minuts de Saldes en cotxe en direcció nord-est, el conjunt queda enlairat dominant la vall des de la falda de la muntanya.

Consta d'una nau única, coberta amb volta apuntada i acabada amb un absis semicircular, orientat a llevant. L'absis és fet amb pedres de diferents mides sense polir i rejuntades amb argamassa. La porta primitiva, coberta amb un arc adovellat i encarada a migjorn, està actualment tapada. Quant a la porta actual, a ponent, està disposada a sota del campanar d'espadanya. Aquest està descentrat i és d'una sola obertura.

L'estructura és de pedra de diferents mides, tot i que molta part està emblanquinat. L'interior està enguixat, amb l'absis tapiat per un envà al qual hi ha adossada una fornícula de fusta amb una còpia de la imatge de la Mare de Déu del Castell, ja que l'original es perdé durant la Guerra Civil. Actualment hi ha una imatge de la Mare de Déu del Remei. La imatge romànica de **Santa Maria del Castell de Saldes** està desapareguda. Sembla probable que a inicis del segle XX passés a formar part de la col·lecció del Museu de Vic i va desaparèixer durant la Guerra Civil. Era una imatge tipològicament del segle XIII, de talla de fusta policromada, mostrant la Mare de Déu asseguda en un setial i amb el fill assegut al genoll esquerre, tal com es pot apreciar en una fotografia que es conserva.

Santuari de Gresolet

Es troba situat a 1.360 metres d'altitud a la vall del torrent de Gresolet al terme municipal de Saldes. Està ubicat al fons d'una vall profunda, dominada per la presència del vessant nord del Pedraforca, entre planells de pastures voltades de bosc i rocam i molt proper al bosc de Gresolet.

El nom de Gresolet procedeix de grèvol, arbust molt abundant a la zona.

Es tracta d'un gran conjunt que alberga l'església i l'hostatgeria, cobert a doble vessant amb teula àrab. Els murs són de pedra de diferents mides, amb alguna part arrebossada, en les que es pot veure successives modificacions en el conjunt.

Davant la porta d'entrada a l'església i al santuari queda un baluard semi tancar amb altres coberts.

L'església és d'una sola nau, amb capçalera recta i capelles laterals, coberta amb volta de canó. Es conserva la decoració policromada de les parets d'estil neoclàssic, però no hi ha imatges antigues.

Talla de la Mare de Déu de Gresolet

La Mare de Déu de Gresolet és una talla romànica feta de fusta i policromada, segurament, de finals del segle XIII. Fa 55 cm d'alt. El 1936 es va aconseguir salvar la imatge de la Mare de Déu. Es va substituir la imatge romànica per una altra antiga que hi havia a la sagristia i l'original es va amagar en un buc d'abelles ubicat entre d'altres. Més tard es va treure i es va embolicar amb mantes, fet que va provocar que es malmetés la policromia, tal com explica Mn. Josep M. Montanyà, rector de Saldes. El juny de 1939 es va tornar a posar la imatge al santuari, però vint anys més tard la talla és traslladada a l'església parroquial de **Sant Martí de Saldes**.

Segons la tradició, la imatge de la Mare de Déu de Gresolet va ser trobada per un jove pastor que guardava una vacada. Un bou d'aquesta s'extravià, el pastor el cercà i el va trobar adorant la imatge, la qual estava sota una gran roca balmada, que avui encara es conserva a poca distància de l'actual santuari

marià. Admirat el pastor va posar la imatge al seu sarró per portar-la a l'església del castell de Saldes, però en arribar la imatge no hi era. Tornant al lloc d'origen, a Gresolet, tornà a trobar la imatge en el seu lloc d'origen, davant el miracle hi varen construir la primera capella.

El dia 8 de setembre, celebració de les Mare de Déus Trobades, coincidint amb la davallada dels ramats als prats que es fa anualment amb la baixada dels ramats dels camps de pastura d'estiu, a *les Costes*, cap a l'entorn del santuari, es fa una celebració eucarística i la gent aprofita per fer un àpat a l'aire lliure. L'origen de l'aplec es troba inicialment en la trobada dels habitants de les cases que esperaven les vaques que baixaven dels prats d'estiu a les *Costes* per portar-se cadascú les seves a casa. El 21 de maig de 1888 es va celebrar la festa de la benedicció de l'església que s'havia restaurat, amb assistència de gent dels pobles de l'entorn, Bagà, Gósol, Josa, l'Espà, Saldes, Maçaners, Gisclareny i Vallcebre. La premsa de l'època se'n va fer ampli ressò, tant per l'èxit d'assistència i el lluïment assolit, com perquè no va tenir caràcter polític com generalment passava amb altres festes. La combinació de la tradició ramadera local, junt amb l'èxit de la benedicció és, probablement, el germen de l'actual aplec.

NUCLIS DE POBLACIÓ

El terme municipal de Saldes compte amb dos nuclis de població importants, a banda del nucli de Saldes, i masies i cases disperses pel terme.

Maçaners

El petit llogaret de Maçaners és situat a 1.240 m, al peu de la carretera de Guardiola a Gósol, poc abans d'arribar a Saldes. Des d'aquest indret hi ha una bonica perspectiva de la muntanya de Pedraforca, i als seus voltants es troben fonts com la de Ca la Pona, la Clavellina, Sussenc, Freda, la Guia, el Prat de la Quera, Vella, el Sull, etc.

El segon diumenge de juliol, des del 1985, és tradició organitzar una trobada d'acordionistes. La festa major de Maçaners se celebra el diumenge més pròxim al 18 de juliol.

L'Espà

Dins el terme municipal de Saldes hi ha el petit llogaret de l'Espà, format al voltant de l'església de Sant Andreu. Aquesta església, construïda potser cap al segle XII, conserva pocs elements d'estil romànic, amagats per les estructures afegides posteriorment. La porta d'entrada, a migjorn, és l'element romànic més interessant. El campanar data de la darrereria del segle XIX; és de planta quadrada. L'Espà era punt de partida d'un cable telefèric que transportava a Guardiola de Berguedà el lignit extret de les mines. Cada any, el dia 13 de juny, festivitat de Sant Antoni de Pàdua, s'hi celebra un aplec. Entre els actes de la festa es reciten els Miracles de sant Antoni, una mena de goigs en els quals es recorden fets miraculosos del sant. Finalment, el tercer diumenge de juliol se celebra la festa major.

PEDRAFORCA

El **Pedraforca** és una emblemàtica muntanya de Catalunya, situada entre els termes municipals de Saldes i Gósol, al Berguedà. Té una forma molt peculiar, formada per dues carenes paral·leles (els pollegons) unides per un coll (l'Enforcadura). El **Pollegó Superior** té una altitud de 2.506,4 metres (amb un cim secundari, el **Calderer** de 2.496,7 metres) i el **Pollegó Inferior** de 2444,8 m. L'**Enforcadura** se situa a 2.356,2 m i té una tartera a cada banda. La singularitat de la seva forma, junt amb el fet que el massís no forma part d'una serralada pròpiament dita han convertit la muntanya en una de les més famoses del territori català. És dins del Parc Natural del Cadí-Moixeró i, a més, els voltants del Pedraforca han estat declarats paratge natural d'interès nacional.

La principal característica del massís del Pedraforca és la seva complexitat geològica, de gran interès. En una zona de pocs quilòmetres quadrats, conflueixen, de dalt a baix, el mantell superior del Pedraforca, el mantell inferior del Pedraforca i el mantell del Cadí, testimonis de l'aixecament del Pirineu durant l'orogènia alpina. El mantell superior consta d'una sèrie formada per materials del Keuper, el Juràssic, un gruix considerable de sediments del Cretaci inferior i alguns metres del Cretaci superior. Aquest paquet de roques es troba situat damunt del mantell inferior del Pedraforca format per materials del Keuper, el Juràssic i la sèrie completa del Cretaci superior-Paleocè (sèrie de Gresolet). Els plegaments d'aquests materials deriven de l'emplaçament del mantell superior, que també va produir un dipòsit de còdols calcaris que van acabar consolidant-se en els conglomerats de la Roca Roja i del coll de la Trapa. Dins del Paratge, el mantell de Cadí aflora a l'àrea dels cingles de Gresolet, a la base dels quals es pot apreciar clarament el contacte amb les roques del mantell superior del Pedraforca, que segueix aproximadament el recorregut del torrent de les Mulleres. La forma característica del Pedraforca és perquè els pollegons corresponen a dues barres verticalitzades de calcàries del Cretaci inferior, amb un nivell intercalat de margues. L'erosió diferencial de les

margues, més toves, respecte de les calcàries, més dures, ha modelat aquest relleu tan peculiar.

Llegendes

Hi ha moltes llegendes al voltant de la muntanya del Pedraforca, i per això ha estat i és considerada una muntanya màgica. Una de les llegendes més difoses diu que la nit de Sant Silvestre (31 de desembre) les bruixes es reuneixen al **Pedraforca** i salten i ballen per sobre de les argelagues. Una altra llegenda explica per què la muntanya té aquesta forma tan característica: una nit de Sant Silvestre les bruixes celebraven un aquelarre al cim d'una muntanya altíssima que era situada on actualment hi ha el Pedraforca. Les bruixes estaven dividides en dos bàndols i es barallaven entre elles, feien tant soroll que fins i tot tremolava la terra. Els habitants de Saldes es van espantar tant que van començar a encomanar-se a sant Miquel i a fer-li pregàries, tant, que els va escoltar, va baixar del cel i d'un cop d'espasa va trencar la muntanya en dues parts, bo i deixant un bàndol de bruixes al pollegó inferior i l'altre bàndol al pollegó superior. Alhora, amb aquell cop d'espasa va trencar en milions de trossos el cim de l'antiga muntanya: encara ara es poden veure les restes de pedres d'aquell cim a la tartera del Pedraforca.

BIBLIOGRAFIA

ca.wikipedia.org/wiki/Saldes
[ca.wikipedia.org/wiki/Castell de Saldes](http://ca.wikipedia.org/wiki/Castell_de_Saldes)
[ca.wikipedia.org/wiki/Sant Martí de Saldes](http://ca.wikipedia.org/wiki/Sant_Martí_de_Saldes)
[ca.wikipedia.org/wiki/Santa Maria del Castell de Saldes](http://ca.wikipedia.org/wiki/Santa_Maria_del_Castell_de_Saldes)
[ca.wikipedia.org/wiki/Santuari de Gresolet](http://ca.wikipedia.org/wiki/Santuari_de_Gresolet)
ca.wikipedia.org/wiki/Pedraforca

NOTES

La preparació d'aquesta 66a sortida ha estat realitzada per membres de la Secció de Cultura de l'AE Talaia, octubre de 2015.

66a Sortida del Cicle “Coneguem Catalunya”**Saldes –Santuari de Gresolet –Saldes****DESCRIPCIÓ**

Temps parcial

- 00:00 min La ruta s'inicia a la plaça Pedraforca de Saldes. Cal anar en direcció a l'església, la deixem a mà esquerra i continuem avall fins trobar el camí de la **Canalassa** on veurem el cartell d'inici.
- 00:15 min Veiem el rètol en direcció **Gresolet** ruta 3 amb les marques verdes i blanques.
- 00:20 min Fem cap a una pista, agafem el corriol de mà esquerra.
- 00:30 min Arribem al **Castell de Saldes**. Recentment s'han portat a terme treballs de consolidació i estudi de les parts més ben conservades. L'element més espectacular és la base d'una torre, amb unes grans espitlleres i una sala de volta apuntada. Baixem per un corriol
- 1h:15 min **Font de Cal Costa**, recentment arranjada.
- 1h:55 min El camí s'acaba a la pista que, per l'esquerra, ens portarà al **Santuari de Gresolet**, un dels indrets més emblemàtics de la comarca enlairat respecte de la vall, té al davant el gran bosc de Gresolet, on hi ha l'avetosa més gran del Berguedà, en el seu límit superior la corona calcària que forma el vessant nord del Pedraforca.
- .
2h:00 min **Santuari de Gresolet. Reagrupament 25 minuts**
- 2h:05 min Refugi de Gresolet. Seguim per la pista.
- 2h:40 min Abans d'arribar a **cal Bessó**, trobem un trencall a mà dreta que ens indica cap a Saldes, primer el camí és pujador i després planeja.
- 4h:00 min Retornem novament a **Saldes**

HORARI	INDRET
07:00 h	Sortida de Vilanova, plaça de l'Estació
08:30 h	Esmorzar 30 minuts, àrea de servei després de Berga
09:30 h	Saldes, inici caminada
10:00 h	Castell de Saldes
11:30 h	Santuari de Gresolet
12:00 h	Sortida del Santuari
14:00 h	Saldes
14:30 h	Restaurant Susèn
16:30 h	Retorn amb autocar
19:00 h	Arribada

